

d'aquest autor txec, no li va caldre escriure en una altra llengua diferent de la pròpia, amb més demografia i, potser, possibilitats de difusió. Maria Àngels Anglada va ser una autora europea i catalana, o més ben dit: va ser una autora europea precisament perquè sempre va voler ser una autora catalana. El seu compromís amb la llengua, amb el català, un altre cop sense subratllats ni gesticulacions, va ser permanent al llarg de la seva vida.

L'obra de Maria Àngels Anglada se sosté en la poesia, per bé que és una poeta de producció quantitativament escassa: el volum *Columnes d'hores* va aplegar els dos llibres de poemes que havia publicat en vida, i el pòstum *Poesia completa* recull tota la seva obra en vers. És més coneguda per les seves novel·les: *Les Closes*, premi Josep Pla, *Sandàlies d'escuma*, premi Creixells, i molt especialment *El violí d'Auschwitz*, publicada a mitjans dels anys noranta, que va ser un gran èxit editorial: més de cent mil exemplars venuts en català i traduccions a una quinzena de llengües, entre les quals l'anglès, el francès o l'alemany. Hi oferia una mirada plena de veritat sobre l'Holocaust, a càrrec d'una escriptora que havia hagut de patir una Guerra Civil i una dictadura que havien intentat també acabar amb el seu país, la seva llengua i la seva cultura. Òbviament, això també la convertia en una escriptora plenament europea. I el fet, encara, de convertir-se en autora d'un èxit d'aquests que desmenteixen que la literatura catalana sigui incapaç de produir-ne: no tan sols *El violí d'Auschwitz* va ser allò que se'n diu un *best seller*, sinó que a la vegada és una novel·la d'una qualitat literària incontestable. La següent, i ja la darrera que va publicar, *Quadern d'Aram*, la convertia en una de les primeres autores europees del seu temps (i la primera catalana, sens dubte) que gosava entrar a narrar, amb els instruments de la ficció literària, el genocidi armeni.

Una autora culta i exigent, i a la vegada posseïdora d'un nervi narratiu i poètic enlluernador, els llibres de la qual es mantenen tan vius ara com el dia que van ser publicats. Com diuen els darrers versos d'un seu poema intitulat *Una història d'amor*: «Encara dura, com una melodia / trobada en vells papers, i no sencera, / adaptada amb esforç, perquè no es perdi, / per a veu i record». Que per molts anys ens reunim a celebrar-ne l'obra i la memòria.

Sebastià ALZAMORA
Institut d'Estudis Catalans

«Els escriptors i la llengua: amb Miquel Desclot i Àngels Gregori» (Barcelona, 13 de febrer del 2025). — El dijous 13 de febrer, a la Sala Pi i Sunyer de l'Institut d'Estudis Catalans, va tenir lloc una nova sessió del cicle de debats organitzat conjuntament pel Grup de treball de Llengua i Creació de la Secció Filològica de l'IEC, i l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana, amb el suport de la Institució de les Lletres Catalanes.

Aquest cicle, impulsat i coordinat per August Bover, vol esdevenir un espai viu on els escriptors i escriptores reflexionin, des de la seva pràctica creativa, sobre la relació amb l'eina essencial del seu ofici, la llengua: els reptes que implica, les decisions estilístiques, el diàleg sovint complex amb la normativa, etc. Al capdavant, és una oportunitat per intercanviar opinions amb el públic lector i amb els filòlegs i filòlogues que s'encarreguen de regular-la.

Aquesta vegada, el debat va reunir dues veus poètiques representatives de generacions i geografies diverses: Miquel Desclot, barceloní del 1952, autor d'una obra extensa i consolidada, referent indiscutible de la poesia catalana actual i també destacat traductor de clàssics, i Àngels Gregori, poeta d'Oliva nascuda el 1985, que, amb una carrera poètica que començà ben aviat, és una de les autores més sòlides i reconegudes del panorama líric actual. Va moderar la sessió Sebastià Portell, president de l'AELC, i hi va intervenir també, per obrir l'acte, Nicolau Dols, president de la Secció Filològica.

La trobada va evidenciar, des del primer moment, la diversitat d'experiències lingüístiques que conviuen en l'espai literari català. Àngels Gregori va obrir la seva intervenció —salpebrada d'ironia—

amb un poema breu del seu darrer poemari *Jazz*, adreçat a la institució amfitriona, inspirat en la decisió de l'IEC de suprimir la majoria de diacrítics: «Perdre't és una forma de saber / que alguna vegada t'he tingut./ També els diacrítics van haver d'entendre / forçosament la vida pel context». Una al·lusió a les pèrdues, també lingüístiques, com a forma de coneixement. Amb aquesta excusa, Gregori va encetar el debat. D'una banda, va destacar la importància d'haver crescut en un entorn on el català ja era llengua normalitzada a l'escola i en molts àmbits socials, i va explicar que, a diferència de generacions anteriors al País Valencià, ella no havia hagut de qüestionar-se gaire la legitimitat del català com a llengua literària. Això era possible, va dir, gràcies a l'aposta ferma d'autors dels anys setanta que, tot i les dificultats, van escollir escriure en català seguint la tradició dels nostres clàssics. Entenia que, a Catalunya, per contra, aquest debat no es va produir de la mateixa manera, ja que la continuïtat literària i el prestigi social de la llengua havien tingut un pes més sostingut. D'altra banda, va explicar el seu procés d'evolució des de la norma més convergent, ja ben assumida, cap a les tries lingüístiques més acostades al parlar viu del País Valencià. Aquest viatge havia estat gairebé natural. A mesura que dominava el llenguatge poètic surava la llengua més evocadora de les experiències pròpies, dels mons més íntims: «la del color de les cames-roges i l'aspror dels llicsons / la que encara ara, quan la parle a Barcelona, no m'entenen.».

Miquel Desclot va desplegar una visió profunda i polièdrica de la llengua literària. De bell començament, va advertir sobre els perills d'una normativa excessivament rígida, que pot acabar desconectant-se dels escriptors i del batec viu de la llengua. Demanava que l'acadèmia tingués cura de no encapsular-se i oblidar els creadors i creadores en aquest debat constant que és la creació de la norma. Així mateix, va recordar que el poeta és un dels pocs artistes que treballa amb una matèria (la llengua) que és, alhora, eina i contingut. La seva experiència l'havia dut a conèixer — i, potser, témer— els límits que la llengua imposa, però també, amb els recursos que ofereix aquesta mateixa, a subvertir-los i fer brollar l'emoció. A través d'un recorregut per la seva obra i per diverses traduccions —de Cavalcanti, Baffo, Petrarca, Shakespeare—, Desclot va demostrar com la versatilitat estilística és essencial per adaptar-se a les exigències de cada text, de cada veu, de cada època.

Com a lingüista i lexicògrafa, assistir a aquest tipus de diàlegs m'interpella profundament. A vegades, des dels espais normatius o terminològics, tendim a veure la llengua des d'una òptica tècnica, sistematitzada, fins i tot aïllada. Però és en la paraula poètica on la llengua es posa a prova, es desafia i es renova. La precisió expressiva, el domini del ritme, el joc amb la norma i el trencament mesurat del que és previsible són també actes de creació lexicogràfica. La poesia ens recorda, potser millor que cap altra disciplina, que la llengua no és només un sistema: és una forma d'existència, de pensament i de resistència. I, en aquest sentit, escoltar poesia ens ajuda a tornar a l'origen viu i essencial de les paraules.

Sandra MONTSERRAT
Universitat d'Alacant
Institut d'Estudis Catalans

«300 anys de Filologia a Girona. Memòria de *La Crusca provenzale* d'Antoni de Bastero» (Girona, 14 de febrer del 2025). — Amb motiu del 350è aniversari del naixement d'Antoni de Bastero (Barcelona, 1675 – Girona, 1737) i del tricentenari de la publicació de *La Crusca provenzale* —un diccionari de provençalismes de l'italià considerat la seva contribució més important a l'àmbit de la filologia—, el Grup de Recerca d'Història de la Llengua i Llengua Normativa de la Universitat de Girona va organitzar una jornada d'estudi centrada en la figura i l'obra de Bastero, conduïda pel doctor Francesc Feliu (UdG), investigador principal del Grup.

El gravat allegòric del frontispici de *La Crusca provenzale* va il·lustrar tant el cartell de la jornada d'estudi celebrada a Girona el 14 de febrer de 2025 com el de l'exposició sobre aquest mateix diccionari, organitzada pel CRAI Biblioteca de Fons Antic del 2 al 30 de juliol del mateix any i de la qual donem